

Eesti Keele Instituudi 2021. aasta TEGEVUSARUANNE

Töötajaid: 93, neist akadeemilisi töötajaid 60

Direktor: Arvi Tavast, tel 617 7500, arvi.tavast@eki.ee

Teadusjuht: Tiina Laansalu, tel 617 7502, tiina.laansalu@eki.ee

Eesti Keele Instituudi struktuuriüksused

- keeleajaloo, murrete ja soome-ugri keelte osakond (juht Tiina Laansalu)
- keeletehnoloogia kompetentsikeskus (juht Susanna Oja)
- koolituskeskus (juht Kairi Burnaševa)
- kõneuurimise ja kõnetehnoloogia osakond (juht Liisi Piits)
- tänapäeva eesti keele osakond (juht Margit Langemets)
- üldosakond

Eesti Keele Instituudi teadustulemused

2021															
1.1.	1.2.	1.3.	3.1.	3.2.	3.3.	3.4.	4.1.	4.2.	5.1.	5.2.	6.3.	6.7.	6.8.	6.9.	2021 KOKKU
24	1	2	6	2	10	2	2	1	2	1	53	37	7	1	151

EKI 2021. aasta publikatsioonide koondtabel (Eesti Teadusinfosüsteem)

Keeleajaloo, murrete ja soome-ugri keelte osakond

1. **Personaalne rühmagrant PRG34 „Võimusuhted ja identiteet 16.–18. sajandi eesti kirjakeeles“ (2018–2022).** Juht Kristiina Ross, põhitäitjad Kai Tafenau, Piret Lotman, Annika Viht, täitjad Heiki Reila, Ahti Lohk. Aastal 2021 ilmus üks 1.1 artikkel (Kristiina Ross, Inna Põltsam-Jürjo „Eesti keel XVII ja XVIII sajandi kirjalikus kiriklikus asjaajamises“). Jätkus tekstikriitilise kogumiku „Eesti keelemõte 1632–1732“ koostamine ja toimetamine, seoses uute täiendustega lükkus ilmumine 2022. aastasse. Valmiva publikatsiooni teemal peeti ka seminariettekannet (Annika Viht). Grandiga on seotud veel kolm suuremat allteemat: ajalooline piiblisõnastik, esimese täispiibli tõlkekäsikirja lähivaatlus, kirikulaulude konkordants.
2. **Eesti piiblitõlke ajalooline sõnastik (paberväljaanne).** Töörühma kuuluvad Kristiina Ross (juht), Inge Käsi, Maeve Leivo, Ahti Lohk, Heiki Reila, Anu Pedaja-Ansen. Lõpetati liigendatud märksõnastiku koostamine ja toimetamine. Alustati küljendatud variantide katsetamist korrektoori lugemiseks. Aasta lõpus liitus sõnastiku koostamisse Annika Viht.
3. **Eesti esimese piiblitõlke käsikirja tutvustava publikatsiooni ettevalmistustööd.** Töörühma kuuluvad Kristiina Ross (juht), Annika Viht, Maimu Liiv, Tiiu Lagle. Väljaandes otsustati piirduda psalmide raamatu osaga. Viidi lõpuni psalmide raamatu lemmatiseerime ja märgendamine, alustati sisestuse korrektoori lugemist. (Jõutud on 30. psalmi tekstini.)

4. **Ajalooliste kirikulaulutõlgete konkordants ja sõnaraamat.** Töörühma kuuluvad Kristiina Ross (juht), Heiki Reila, Piret Lotman, Sigrid Saagpakk, Ahti Lohk. Jätkus ajalooliste kirikulaulutõlgete süstematiseerimine ja nende tõlkekeele analüüsimine. Lisaks keelilisele analüüsile alustati laulutekstide laiema kultuuriloolise konteksti avamist, mille kohta pidas seminariettekanne Piret Lotman.
5. **Personaalne järeldoktori grant PUTJD842 „Protoeuroopa substraat lõunaläänemeresoome keelte sõnavaras“ (2019–2021).** Sven-Erik Soosaar. Uuriti substraatkeelte kindlakstegemise metodoloogiat ning rakendati seda liivi keele ja eesti murrete tüvevara uurimisel. Ilmus 1.1 artikkel „Võimalikke protoeuroopa substraadi jälgi eesti keele dendronüümides“.
6. **Eesti murrete sõnaraamat.** Sõnaraamatu VII köites valmisid 32. vihik (*parigas–piiastama*) ja 33. vihik (*piibama–podina*). Kogu seni (al 1994. aastast) ilmunud materjal (*a–podina*) on kasutatav ka [sõnaraamatu veebiversioonis](#), mis täieneb jooksvalt uute osade valmisaamisel. Lisaks koostati 167 lk sõnaraamatu käsikirja (*suruterid–sõnk*). Töörühm: Mari Kendla (peatoimetaja), Mari-Liis Kalvik, Hanna Pook.
7. **Etümoloogiasõnaraamat.** Jätkati akadeemilise etümoloogiasõnaraamatu koostamist ja toimetamist. Töörühm: Iris Metsmägi (peatoimetaja), Meeli Sedrik, Vilja Oja, Udo Uiibo, Lembit Vaba, Anna Leontjeva. Koostamise lõpu märges lisati 1070 märksõnale. 2021. aasta lõpuks on koostatud 6814 märksõnaartiklit. Täiendati etümoloogilise kirjanduse elektroonilist kogu, sh viidete kogu, täiendati ja toimetati kirjandusallikate üldnimekirja. Ilmus ka viis 1.1 artiklit (Vilja Oja, Iris Metsmägi, Meeli Sedrik).
8. **Piirkondlikud murdesõnaraamatud.** Sõnaraamatuid koostati koostöös Tartu Ülikooli, Mulgi Kultuuri Instituudi ja Seto Instituudiga.
 - Mulgi sõnaraamat. Veebis ilmus „Mulgi sõnaraamatu“ [I osa](#).
 - Seto sõnaraamat. EKI töörühm: Inge Käsi, Maeve Leivo, Hanna Pook.
 - Nõustati Saaremaa sõnastiku ja Lüganduse sõnastiku koostajaid. Loodi baas Häädemeeste sõnastiku koostamiseks.
 - Sõnaraamatuid koostati EELexis, töid koordineeris Jüri Viikberg.
9. **Sugulaskeelte sõnastikud**
 - **Eesti-komi sõnaraamat.** Koostati 1200 märksõnaartiklit, toimetati 1000 märksõnaartiklit. Sõnastiku täiendatud versioon valmib märtsis 2022 ja on kättesaadav [EKI veebilehel](#). Töörühm: Nikolay Kuznetsov, Sven-Erik Soosaar, Anu-Reet Hausenberg.
 - **Ingerisooime keskmurde sõnaraamat.** Koostööpartner (T.-K. Rautalainen) jätkas käsi-kirja ettevalmistust automaatseks töötamiseks, et seda saaks sõnastikusüsteemi importida.
10. **Saksa laenude leksikon.** Koostaja Jüri Viikberg. Jätkus saksa laenude leksikoni koostamine, EELexi baasi „Ülemsaksa laenud“ sisestati 1200 märksõnaartiklit. Ilmus üks 1.1 artikkel.
11. **Nimeuurimine.** Ilmus kolm 1.1 artiklit (Fred Puss) ning jätkus „Eesti perekonnanimeramatu“ koostamine (vt *tänapäeva eesti keele osakond*, punkt 12).
12. **EKI keelearhiivid** (Liis Ermus)
 - EKSA annetas arhiivile 67 raamatukäsikirja trükifailid. Emakeele Selts deponeeris arhiivi kolimise käigus leitud materjale: u 4000 sedelit mitmesuguseid kogusid, 49 heliplaati (1938).
 - Fotokogusse lisandus 506 digifotot EKI üritustest jm. Kolimise käigus jõudis arhiivi mitu kasti fotosid, kuid neid ei jõutud inventeerida, nii et lisanduste hulgas nad veel ei kajastu.

- Korrastati EMSUKA heliarhiivi digitaalfailide 45 tunni ulatuses, tehti kordusdigiteeringuid 27 tunni ulatuses.
 - Korrastati ja täiendati eesti murrete ja soome-ugri keelte arhiivi (EMSUKA) [andmebaasi](#) 716 kirjet, loodi 299 uut kirjet, lisati 115 faili.
 - Alustati soome-ugri kassetikogu ümbervõttekogu (SUHK*) andmebaasi koostamist. Aasta lõpuks oli tabelit koostatud u 900 rida (ei kajastu veel veebiandmebaasis). Tabeli koostamisega tegeles suvel kaks kuud üks töövõtulepinguga töötaja.
 - Baasfinantseerimisprojekti raames digiteeriti etümoloogilise kartoteegi põhikogu (u 79 000 kaarti) ja u 485 000 sedelit (320 sahtlit) murrete tähestikulisest koondkartoteegist (vahemik *rukkijahu–ussipäkk*). Oktoobris alustati koondkartoteegi sedelite digitaalfailide struktureerimist nende lihtsamaks kasutamiseks ja hilisemaks veebi laadimiseks.
 - 2021. aasta kevadel tuli seoses EKI maja kapitaalremondiga kõik arhiivimaterjalid ümber kolida. EMSUKA vihikkogud, murdearhiivi kihelkonnapõhised kartoteegid, mõisteline sõnavarakogu, soome-ugri keelte kartoteegid ja mitmesugust muud materjali koliti EKI keldris asuvasse arhiivihoidlatsesse. Kolimise käigus tuli välja mitmesuguseid materjale, mis tuleb edaspidi arhiiviga liita: sõnaraamatute käsikirjad, isikuarhiivid (Rein Kull, Arvo Laanest jt), tõlkekartoteek jpm.
 - Uurijaid nõustati u 30 tunni ulatuses telefoni ja veebi teel, vahendati ligipääs u 400 failile.
 - Veebiandmebaasi lehel toimus 1413 kasutajasesiooni.
 - Inventeeriti ja sünkroniseeriti servereid.
- 13. Fennougristika teadusüritus.** Korraldati rahvusvahelist konverentsi [„Väikekeelte võimalused kirjanduses, kultuuris ja ühiskonnas“](#), mis toimub 10.–11.02.2022, koostöös ajakirjaga Keel ja Kirjandus.
- 14. Hõimurahvaste programm.** Koordineeriti riiklikku hõimurahvaste programmi (Marika Alver). Viidi läbi 3 taotlusvooru ja 3 auhinnakonkurssi.
- 15. Ettekanded, loengud, koolitused.** Peeti 18 ettekannet, 2 loengukursust ja üksikloenguid. Anti 6 koolitust.
- 16. Välis- ja ühisprojektid**
- Osaleti Eesti-uuringute Tippkeskuse töös.
 - Osaleti EKI, Võru Instituudi ja Eesti Kirjandusmuuseumi ühisprojektis „Eesti perekonnanimeramat“.
 - Juhiti EKI, Võru Instituudi ja Tallinna Ülikooli nimeteadlaste ühisprojekti „Onomastika oskussõnastik“, koostati Ekilexis terminikirjeid.
 - Koostöös Tartu Ülikooli jt teadusasutuste humanitaaridega osaleti väljaande „Balti kirjakultuuri ajalugu“ keeleköite ettevalmistustöodes.
 - Osaleti rahvusvahelises ühisprojektis Euroopa keepeatlas „Atlas Linguarum Europae“ (ALE).
 - Tehti Fenno-Ugria Asutusega koostööd hõimuklubi seminaride korraldamisel.
 - Osaleti Rahvusvahelise Onomastikateaduste Nõukogu (ICOS) terminoloogiakomisjoni töös. Aastal 2021 valmis [onomastikateaduste võtmetermine loend](#) 18 keeles, sh eesti keeles.
 - Osaleti EKI ja TÜ ühisprojektis „Keelearenduse käsiraamat. Kuidas toimib keel“, sh korraldati arutelupäev „Eesti keel normi ja vabaduse vahel“ (12.03.2021) ja muutuva keele päeva töötuba „Muutuv keel – muutuvad normingud“ (19.11.2021).

17. Muu teadus- ja arendustegevus

- Juhendati doktoritöid (Marja Kallasmaa, Nikolay Kuznetsov, Jüri Viikberg) ja magisträtöid (Liis Ermus, Fred Puss).
- Eelretsenseeriti teadusartikleid (Marja Kallasmaa, Nikolay Kuznetsov, Vilja Oja, Fred Puss, Kristiina Ross, Jüri Viikberg).
- Korraldati EKI doktorikooli sügisseminar „Keel ajas ja aeg keeles“ (14.–15. oktoober 2021 Narva-Jõesuus ja osaleti veel mitme teadusürituse korraldamisel).
- Nõustati murdekeele, etimoloogia jm keeleküsimuste korral; juhendati EMSUKA kasutajaid ning külastajaid; vastati mõnele keelenõumeilidele.
- Osaleti mitmetes (nii Eesti kui ka rahvusvaheliste institutsioonide) komisjonides, nõukogudes, töörühmades.

18. **Doktorandid.** Osakonnas on 3 doktoranti: Liis Ermus (Tartu Ülikool), Hanna Pook (Tartu Ülikool) ja Fred Puss (Tartu Ülikool).

19. Teaduse populariseerimine

- Avaldati arvukalt populaarteaduslikke artikleid.
- Osaleti (EKI ja ERRi koostööna) järjekordsete populaarteaduslike teleklippide kavandamisel ja tekstide koostamisel.
- Esineti raadio- ja telesaadetes, anti intervjuusid ning peeti mitmeid populariseerivaid ettekandeid ja loenguid.
- Osaleti teaduste akadeemia konkursil „Teadus kolme minutiga“ (finalist Fred Puss).
- Osaleti EKI Instagrami kanali materjalide ettevalmistamisel.
- Koostati keeleküsimusi Raadio2 keeleviktoriini tarbeks.
- Osaleti keeleteo konkursi korraldamisel.

20. Teaduspreemiad ja tunnustused

- 2021, Jüri Viikberg, riigi Ferdinand Johann Wiedemanni keeleauhind
- 2021, Kristiina Ross, ajakirja Keel ja Kirjandus lühikirjutise auhind
- HTMi konkursi „Keeletegu 2020“ nominendid: „Seto eripäraste sõnade sõnaraamat“ (koost. Eva Saar, Paul Hagu, Inge Käsi, Maeve Leivo, Hanna Pook ja Karl Pajusalu, toim. Eva Saar ja Jüri Viikberg); monograafia „Eesti murrete grammatika“ (Jüri Viikberg)

Keeletehnoloogia kompetentsikeskus (KTKK)

1. **Avaliku sektori masintõlketehnoloogia MTee hanke läbiviimine ja arendusprotsessi juhtimine.** 2021. aasta alguses kuulutati välja riigihange masintõlketehnoloogia arendajate leidmiseks. Koostöös Tartu Ülikooli ja Tildega sai alguse Eesti seni suurima mahuga keeletehnoloogia arendusprojekt, mis kestis aasta viimaste päevadeni. Arenduse käigus oli KTKK roll tellijana tagada, et arendus vastab riigihankes tellitule; et arendusprotsess sujuks vastavalt ettenähtud ajagraafikule ning testida valminud lahenduse vastavust nõutud tulemile. Lisaks koostati MTeele andmekaitsetingimused, planeeriti kolmanda osapoole turvatestimine ning tõlgiti kasutajaliidese elemente.
2. **Keelematerjalide kogumine ja töötlemine**
 - Alguse said ametikeele korpus, ilukirjanduskorpus ja ka masintõlketehnoloogia projektiga seotud neli valdkondlikku paralleelkorpus: eesti-inglise militaarkorpus, eesti-vene militaarkorpus, eesti-inglise kriisikorpus, eesti-vene kriisikorpus, samuti kaks üldvaldkonna

paralleelkorpust MTee materjalidest: eesti-vene üldkorpust ja eesti-inglise üldkorpust. Kuna MTee arendamise käigus koguti ka rohkelt ükskeelset materjali, koostati ka kolm eestikeelset valdkonnakorpust: rahvatervise/kriisi korpust, militaarkorpust ja õiguskorpust. Täiendavalt ükskeelsele õiguskorpusele loodi eraldi ka Riigi Teataja eesti-inglise paralleelkorpust.

- Koostöös tänapäeva eesti keele osakonnaga alustati eesti-inglise paralleelkorpuse kogumist. Ühtlasi planeeriti keelematerjalide kogumise alast koostööd mitme erineva asutusega aastaks 2022, sh Tartu Ülikooli Raamatukogu, Rahvusarhiiv, KIRMUS, ERM ning osaleti „Anneta kõnet“ kampaania ettevalmistamisel koostöös MKMi, RIA ja HTMiga.
- Koguti ja kaasajastati keeleressursside metaandmeid Meta-Share'i repositooriumis. Versioneeriti ja arhiveeriti keeleressursse. Korraldati kõigi Meta-Share'is asuvate eesti keele ressursside kirjete ülevaatamine.
- Alustati koostööd MKMiga, et keeleandmestikud oleksid leitavad ja nähtavad ka Avaandmete portaali kaudu. Aidati mh kaardistada avaandmete portaali arendusvajadusi.

- 3. Keeletehnoloogia ja kompetentsikeskuse tutvustamine laiemale avalikkusele.** Loodi ja arendati Eesti keeletehnoloogia Facebooki gruppi, et edendada suhtlust valdkonna spetsialistide ja huviliste vahel; avaldati üks EKI keelekooli artikkel; viidi läbi kohtumised Gruusia ja Iisraeliga, et tutvustada eesti keeletehnoloogia ja masintõlke hetkeseisu. Osaleti mitmete seminaride, töötubade jms läbiviimisel. Tutvustati keeleressursse ja nende kasutusvõimalusi.

Korraldatud töötoad, seminarid, koolitused jm:

- Keeleandmetike töötuba Avaandmete foorumil (02.11.2021)
- Veebiseminar „Keeletehnoloogia vältimatusest sotsiaalias ja humanitaarias: teksti-analüüs“ (15.06.2021)
- Koolitus „Lihtsalt ja arusaadavalt: keeletehnoloogia“
- Kompetentsikeskuse tutvustus andmete töögrupis
- Kompetentsikeskust tutvustav veebiüritus
- Kompetentsikeskuse tutvustus eurotõlkidele (20.04.2021)
- Masintõlke tutvustamine konverentsil „Eesti keel ja kultuur maailmas“ (29.06.2021)
- MTeed ja tõlkekeskkonna tutvustamine andmete töögrupis (29.06.2021)
- MTee ja kompetentsikeskuse tutvustamine Euroopa Komisjoni korraldatud tõlkijate päeva seminaril (30.09.2021)

- 4. EKT avatud taotlusvoorude ettevalmistamine.** 2021. aasta jooksul on KTKK aidanud riikliku programmi „Eesti keeletehnoloogia 2018–2027“ jaoks ette valmistada neli tellitud arendustöö tellimust:

- Grammatikakontrollija
- Dialoogsüsteemi mudelite võrdlus
- Eestikeelse teksti lihtsustaja arekeele põhimõtetele
- Eesti teksti sisukokkuvõtja

- 5. EKI veebiteenuste kaardistamine.** Ettevalmistava tööna uue sise- ja välisveebi valmimiseks, kaardistati kõik EKI senised veebiteenused, sh nii aktiivselt kasutuses olevad kui ka unustatud teenused.

- 6. Keeletehnoloogiliste vahendite loomine/täiendamine.** 2021. aastal loodi keskuses eesti keelel põhineva anonümiseerija prototüüp, tehti algust automaatse terminivastuse tööriista arendamisega, töötati Ekilexi ja EElexi täiendustöödega ning algatati ärinimede automaatkontrollija projekt koostöös RIKiga. Muuhulgas alustati tekstivastuse tööriista arendamise ettevalmistusi.

7. Nõustamine keeletehnoloogia teemadel

- Juhendamine/nõustamine subtitreerimistarkvara kasutuselevõtmiseks; Ekilexi, EElexi ja MultiTermi kasutajatugi; NERi mudelite võrdluse koostamine; ELE raporti jaoks sisendi andmine; vastamine erinevaid keeletehnoloogiaid puudutavatele päringutele (sh viipekeele tehnoloogiad eesti viipekeelele, keeleõppevahendid, olemasolevad keeleandmestikud jms).
- Nõustati erinevaid asutusi, sh EKI töötajaid, keeleressursside intellektuaalomandi ja autoriõiguse küsimuste lahendamisel ja tegeleti erinevate sõnastike lepingute ja litsentsitingimustega, eesmärgiga muuta andmed vabamalt kasutatavaks.
- Lisaks oli keskusel nõustav roll Haridus- ja Teadusministeeriumi loodava keeletehnoloogia tegevuskava koostamisel aastateks 2022–2024, osaleti ka Justiitsministeeriumi läbiviidud keskse tõlkekeskkonna analüüsi ja prototüübi loomise projekti tööruhmas.

8. Tõlkevärava rahastuse taotlemine. Tõlkevärava I etapi arenduse jaoks taotleti rahastust Euroopa Liidu välisvahendite avalike teenuste info- ja kommunikatsioonitehnoloogia arendamise meetmest. Projekt kannab pealkirja „Masintõlke keskkonna arendamise I etapp“.

Koolituskeskus

1. Tegevuste ülevaade

- 2021. aasta oli koolituskeskuse tegutsemise esimene aasta, alustades tööd jaanuari keskpaigas, mil asus tööle koolituskeskuse juht.
- Esimeses faasis toimus olukorra kaardistamine: olemasolev informatsioon koolituste kohta, kasutusel olevad materjalid, seni läbi viidud koolituste sihtgrupp, sisu ja ülesehitus, potentsiaalsed koolitajad ning nende motivatsioon, plaanid ja võimalused.
- Läbi sai analüüsitud senine koolitajate tasustamissüsteem ning välja töötatud uued tasustamise põhimõtted, mis motiveeriksid nii seni koolitamisega tegelenud töötajaid edasi koolitama, aga ka uusi töötajaid koolitusmeeskonnaga liituma.
- Teises faasis kohendati olemasolevaid koolitusi ja nende kirjeldusi vastavaks täienduskoolituse standardile, koondati kõigi koolituste, seminaride ja muude pakutavate õpiürituste (nii tasuta kui ka tasuliste) info ühele leheküljele kokku ning asuti koolituskeskuse tegevuste kohta infot levitama.
- Töötati välja koolituskeskuse õppekorralduse ja kvaliteedi alused. Koolituste info ja täiendusõppe protsesside paremaks haldamiseks võeti kasutusele Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt hallatav täienduskoolituste infosüsteem Juhan.
- Avati esimesed avatud registreerimisega koolitused, sõlmiti esimesed kokkulepped uues formaadis (suurtele gruppidele mõeldud praktilise suunilusega) koolituste läbiviimiseks veebivahendite abil ning asuti ette valmistama ka koolitajate järelkasvu puudutavaid tegevusi.
- Mais-juunis 2021 alustati ettevalmistusi sügiseks, kuhu langes koolituste, seminaride ja muude õpiürituste läbiviimise põhiline maht.
- Suvel tehti algust õpiampsude (pealkirjaga „Kas teadsid, et...“) loomise ja avaldamisega Facebookis.
- Sügisel asuti ka täpsustama koolitusprotsessi puutuvat (rollid, tegevused, tähtajad), et ühtlustada arusaamu ja praktikaid. Peale protsesside ühtlustamise on fookus veel koolituste sisude ühtlustamisel, uute koolituste loomisel ning praegustele ja tulevastele koolitajatele täienduskoolituste pakkumisel.

2. 2021. aasta tulemused arvudes

- 15 tasuta koolitust kohalike omavalitsuste ametnikele
- 20 tasulist koolitust nii avaliku kui ka erasektori töötajatele ja teistele huvilistele
- 5 tasuta seminari eesti keele õpetajatele ja eesti keele kui teise keele õpetajatele ning Euroopa Liidu institutsioonide tõlkidele ja tõlkijatele
- 6 õpiüritust Eesti Keele Instituudi töötajatele
- 1 uus väljatöötatud koolitus „Oskussõnavara kasutamine ametitextide loomisel“

Kõneuurimise ja kõnetehnoloogia osakond

1. Kõnesüntees keeleteaduse teenistuses ja vice versa 01.01.2021–31.12.2022, Eesti-uuringute tippkeskus – CEES (TK145) 2016–2023. Teemajuht dr Meelis Mihkla; põhitäitjad: Rene Altrov, Hille Pajupuu, Liisi Piits, Heete Sahlkai.

- Jätkus kõnestiilide uurimine eesmärgiga rakendada tulemusi sünteeskõne väljendusrikkuse suurendamiseks stiilisiirdamise teel. Keskenduti kahele põhilisele eesti raadioreklaamistiilile – energiline ja rahulik. Läbiviidud tajutestidega tehti kindlaks, et eestlased eelistavad rahulikku reklaamistiili, mida akustiliselt iseloomustab madalam põhitoon, kiirem kõne, vaikssem ilma järskude valjusemuutusteta häääl, kahisev tämber. Samuti oli iseloomulik pigem neutraalne kui emotsionaalne esitus. Uurimusest selgus, et häääl ja esitusstiil on seotud: üks ja sama häääl võib eri stiilide puhul olla kas meeldiv või mitte-meeldiv. Viidi läbi tajutestid, et kindlaks teha eesti venekeelsete inimeste reklaamistiilieelistusi.
- Fonoloogilisest varieerumisest valmis ülevaateartikkel, kus viie aasta teadustulemuste kõrval kirjeldatakse põhjalikumalt ka kogutud kõnekorpust. Fonoloogilise varieerumise kõnekorpust tehti teaduslikeks uuringuteks kättesaadavaks ka teistele. Viidi läbi uus vältetaju uuring, mille eesmärgiks on välja selgitada, millest välte tajumine sõltub.
- Sulghäälikute redutseerumise ennustamise korpusel alustati treening- ja testkorpusel mudelite loomist ja testimist. Esimese taseme mudelid (helitu-mittehelitu) olid väga hea ennustusvõimega. Jätkatakse järgmise taseme mudelite loomist.
- Uuriti küsimuste ja kaudsete kõneaktide (retooriliste ja üllatusküsimuste ja küsilausekujuliste hüüatuste) foneetilisi ja fonoloogilisi tunnuseid. Leiti, et eesti keeles signaaliseerivad kõneakte peamiselt foneetilised tunnused: küsimusi signaaliseerib kõrgem põhitoon, küsilausekujulisi kaudseid kõneakte aga madalam põhitoon ja aeglasem tempo. Üllatusküsimustel on ka iseloomulik infostruktuur. Jätkub eesti keele sõnarõhu akustiliste korrelaatide ning sõnajärje ja prosoodia seoste uurimine.

2. Väljendusriikas ja mitmekesine eestikeelne kõnesüntees (EKTB21) 2018–2022. Projektijuht Liisi Piits; põhitäitjad: Rene Altrov, Indrek Hein, Indrek Kiissel, Ahti Lohk, Meelis Mihkla, Hille Pajupuu, Heete Sahlkai, Kairi Tamuri, Jaan Pajupuu.

- Loodi suur meeshääälte ilukirjanduskorpus, kokku 34 tundi materjali kolmelt meesnäitlejalt ja üks vanema naishääälte ilukirjanduskorpus (7 tundi). Tekst on viidud kõnega vastavusse, välja on jäetud defektsed laused ning eraldi on märgendatud jutustaja kõne ja tegelaskõne.
- Optimeeriti Markovi peitmudelitel põhinevate kõnesünteesi arendussüsteemide parameetreid. Uute sünteeshääälte treenimine Ossiani arendussüsteemis.
- Stiilisiirdamises valmisid eesti ja saksa naishääälte treenitud emotsioonistiilmudelid (kurbus, rõõm, viha), ühe- ja mitmehääälse korpusel treenitud spontaansed ja ettevalmistatud kõne mudelid ning naishääälte treenitud kahe reklaamistiili mudelid (rahulik ja energiline).

- Valmisid juhendid Windowsi ja Androidi operatsioonisüsteemide kasutajatele. Valminud on sünteeskõne sobivuse testi, sünteeskõne paranemise testi ja sünteeskõne intonatsiooni loomulikkuse testi eristuskirjad. Läbi on viidud häälte sobivuse test uudiste ja audioraamatute lugemiseks nägijatel ja pimedatel ning testitud on kolme eri kõnestiilis korpuse sobivust klienditeendinduse *chatbot*'ile hääle treenimiseks.
3. **Kõnesünteesi veebikeskkond KÕNEVEEB (01.06.2020–31.08.2022).** Vastutav täitja: Meelis Mihkla; põhitäitjad: Rene Altrov, Indrek Hein, Indrek Kiissel, Hille Pajupuu, Heete Sakhai, Liisi Piits.
- Koguti ja koostati erinevas stiilis kõnesünteesi korpusi ja hinnati erinevate korpuste põhjal treenitud sünteeshääli. Koostati erinevaid näidistekstikorpuste variante ja fikseeriti meetoodika kasutajatele, kes hakkavad ise etteantud tekstide põhjal oma kõnekorpust looma. Vajab veel hindamist ja kaalumist, millist kõnekorpuste salvestusprogrammi kasutajatele välja pakkuda, kas lokaalset või veebipõhist. Markovi peitmudelitel (HMM) põhinevate sünteesisüsteemide korral kasutati kahte lähenemisviisi: 1. foneemipõhist juhendatud hääldusreeglitega varianti, mille puhul HTS-süsteemi esikomponendiks kaasati eesti keele morfoloogia analüsaator ja ühestaja; 2. grafeemipõhist, eesti keele hääldusreegliteta varianti, mille puhul treenitakse keelemudeleid otse kirjaliku teksti põhjal. Töö käigus optimeeriti Markovi peitmudeli ja regressiooni otsustuspuude parameetreid veebilahenduseks. Tajutestidel hinnati mõlema variandi väljundkõne kvaliteeti. Kuna mõlemal lähenemisviisil olid omad head ja vead, sõltuvalt sisendkorpustest, siis otsustati mõlemad variandid lülitada Kõneveebi. Uudse meetodina katsetati ka sügavatel närvivõrkudel (DNN) sünteeshäälte treenimist Merlini tööriista komplekti baasil. Ka DNN-meetodil kõnesünteesi otsustati Kõneveebi kaasata.
 - Loodi Kõneveebi veebilahenduse makett. Eesti Teadusarvutuste Infrastruktuuri (ETAIS) taristust renditi Kõneveebi teenuse loomiseks ja pakkumiseks server, mida saab konfigurida vastavalt projekti vajadustele. Kõnesünteesi veebiarenduskeskkonna tarvis installeeriti serverisse sünteeshäälte treenimiseks, teksti- ja kõnekorpuste töötlemiseks ja kasutajate teenindamiseks vajalikku tarkvara.
4. **Närvivõrgupõhise masinõppevõimekuse arendamine kõnesünteesi tööriihmas (01.04.2021–).** Töörihma kaasati tarkvaraarendaja Egert Männisalu, kes on viinud ennast kiiresti kursi närvivõrgupõhise kõnesünteesi arendamisega ja treeninud mitu uut loomulikult kõlavat meeshäält, kasutades suuri ilukirjanduskorpusi.
5. **Eesti keele hääldusharjutuste loomine Sõnaveebi portaali (01.04.2020–31.12.2021).** Vastutav täitja: Kairi Tamuri; põhitäitjad: Liisi Piits, Katrin Tsepelina. Koostöös tänapäeva eesti keele osakonnaga on valminud EKI hääldusharjutuste kuus teemat (vt <http://elo.eki.ee/etLex/ehh/#/>).
6. **Sõnastike, terminibaaside jt andmebaaside koostamine ja toimetamine.** Lisaks eelpoolnimetatud kõnekorpuste loomisele ja kogumisele toimus hääldusbaasi (võõrnimede transkribeeritud kujude) pidev toimetamine ERR subtiitritest ja audioraamatutest pärit uute nimede jaoks (u 40 nime päevas). Neologismide baasi pidev toimetamine ja Vabamorfi paralleelne täiendamine blogidest, ajaleheartiklitest jm allikatest pärit morfoloogilisele analüüsile tundmatute sõnade materjalil (u 100 uut sõnet päevas).
7. **Teaduspublikatsioonid ja -ettekanded.** Ilmus kõrgetasemeline teadusartikkel (1.1), esineti nelja ettekandega, ühe loenguga ja viidi läbi üks koolitus.
8. **Teaduse populariseerimine.** Ilmus kolm lühiaartiklit Postimehe EKI keelekooli rubriigis ja Arenguseire blogis ilmus üks postitus keeletehnoloogiast.

9. **Muu teadus- ja arendustegevus.** Retsenseeriti doktoritöid ja teadusartikleid. Panustati mitme projektitaotluse kirjutamisesse: PRG1662 „Kõnesüntees keeleteaduse teenistuses ja *vice versa*“ (mitterahuldatud, kuid hinnatud kõrgete hinnetega); EAG144 „Spontaanses stiilis kõnesüntees“ (rahuldatud) ja jätkutaotlus EKTB21 „Väljendusrikas ja mitmekesine eestikeelne kõnesüntees“ (rahuldatud).
10. **Välis- ja ühisprojektid.** Osalemine projektis EKKD10 „Üllatusküsimuste prosoodia ja infostruktuur eesti keeles võrreldes muude keeltega (01.01.2019–31.12.2021)“ (Eva Liina Asu Garcia, Tartu Ülikool). Kõneveebi raames koostöö Industry62 OÜ-ga ja Eesti Digiraamatute Keskusega. Osalemine TK145 Eesti-uuringute tippkeskuses kõne ja muusika ning keeletehnoloogia ja digitaalhumanitaaria töörühmas. Koostöös Tartu Ülikooliga võistluse TUUM korraldamine.
11. **Nõustamine.** Kõnesünteesi kasutajate nõustamine. Emotsionaalse kõne korpuse kasutajate nõustamine. Keeleandmete päringutele vastamine ja vajadusel andmete edastamine. Keelenõu suunatud küsimustele vastamine.

Tänapäeva eesti keele osakond

1. **Ekilex 2021.** Eesti Keele Instituudi sõnastiku- ja terminibaas. Arenduskoosolekud toimusid kuni juunini 2021. Arendaja OÜ TripleDev.
2. **Sõnaveeb 2021.** Sõnaveeb <https://sonaveeb.ee/> on Eesti Keele Instituudi keeleportaal, kuhu on koondatud info instituudi paljudest sõnakogudest ja andmebaasidest. Uusimat üldkeele infot esitab „EKI ühendsõnastik 2021“, oskuskeele infot pakub u 100 oskussõnastikku ja terminibaasi. Eesti keele õppijale on mõeldud Keeleõppija Sõnaveeb. Sõnaveebis kuvatav info pärineb Ekilexist, Eesti Keele Instituudi hallatavast ja arendatavast sõnastiku- ja terminibaasisüsteemist. Sõnaveebiga on seotud ka „Eesti keele veebilauseite korpus 2021“, kust kasutajale kuvatakse autentseid näitelauseid (korpuspäringusüsteemi **KORP API** kaudu). Arendaja OÜ TripleDev.
3. **Keeleõppija Sõnaveeb 2021.** Keeleõppijatele mõeldud keeleportaal <https://sonaveeb.ee/lite>. Keeleõppija Sõnaveebis on u 5000 sõna, mida on seletatud lihtsas keeles ning mis aitavad nii algajal kui edasijõudnud keeleõppijal (eeskätt A2 ja B1 keeleoskustase) eesti keeles õigesti rääkida ja kirjutada. Kui Keeleõppija Sõnaveebi valikus küsitud sõna puudub, suunatakse kasutaja Sõnaveebi info juurde. Arendaja OÜ TripleDev.
4. **EKI ühendsõnastik 2021.** Eesti Keele Instituudi uusim sõnaraamat, mille tuumiku moodustavad 2019. aastal Sõnaveebis ilmunud Eesti Keele Instituudi üldkeele sõnakogud: „Eesti keele sõnaraamat 2019“, „Eesti keele naabersõnad 2019“, „Eesti keele põhisõnavara sõnastik 2019“ (1. trükk 2014), „Eesti-vene sõnaraamat 2019“ (1. trükk 1997–2009) ja „Eesti Keele Instituudi eesti keele morfoloogiline andmebaas 2019“. Ühendsõnastikku täiendatakse jooksvalt, sõnastiku versioon ilmub kord aastas (versiooni näitab aastaarv).
 - Jätkus sünonüümide infokihi lisamine: 2021. aastal lisatud 1426 sõna, kokku 4412 sõna (Kristina Koppel, Maria Tuulik, Tiina Leemets).
 - Jätkus ÕSi koostamine (ühendsõnastiku osana): 2021. aastal koostatud 1834 ÕSi soovitus. Ülevaadet soovitustest saadame kaks korda aastas keeleteimetajate liidule. Jätkusid keelekorralduse põhimõtete uuendamise seminarid (teemasid käsitletakse valdkondade kaupa) (Maire Raadik, Sirje Mäearu, Tiina Paet, Tiina Leemets, Peeter Päll, Tiia Valdre, Mai Tiits, Margit Langemets, Lydia Risberg).
 - Jätkus eesti-vene infokihi koostamine/korrastamine Ekilexis (Katrín Tsepelina, Hanna

- Tammik, Alina Smirnova, Edgar Sai, Olga Kiisla, Kristina Matt, Valentina Tubin, Maia Melts).
- Jätkus kohanimede baasi info ületamine (Peeter Päll).
 - 2021. aastal lisandusid prantsuse vasted (Madis Jürviste) keeleõppija Sõnaveebi märksõnade ulatuses (u 5000 sõna).
5. **Oskussõnastikud.** 2021. aasta lõpu seisuga on Sõnaveebis võimalik infot saada ligi 100 oskussõnastikust (mõned tööfaasis baasid on mitteavalikud). EKI ühtsesse andmebaasi Ekilex ei ole veel jõudnud EKI mitmekeelne terminibaas Esterm (nii ei saa seda kasutada ka Sõnaveebis).
6. **Terminibaas Esterm.** EKI mitmekeelne terminibaas Esterm koondab üle 50 valdkonna terminoloogiat. 2021. aastal lisatud uusi mõistekirjeid 192; muudetud mõistekirjeid 658; uusi allikakirjeid 291; muudetud allikakirjeid 159. 2021. aastal lisandus 900 kirjet, seisuga 03.01.2022 kirjeid kokku 53 898, sh eestikeelseid termineid lisandus 600 (kokku 66 551), ingliskeelseid 1300 (kokku 73 169). Prantsuskeelseid termineid on 4199, saksakeelseid 2747, soomekeelseid 2481. Esterm ei ole veel jõudnud EKI ühtsesse andmebaasi Ekilex, sellega on aktiivselt plaanis tegelda 2022. aastal. Üleviimine peaks toimuma hoolikalt valitud üksuste kaupa.
7. **Terministö.** Osalemine erialakomisjonides ja nõukodades: merekeel (Maire Raadik), lennundus (Tiina Leemets, Signe Saar, Mari Vaus, Tiina Soon), käsitööteadus (Tiina Leemets), nimekomisjonid (Peeter Päll), botaanika (Sirje Mäearu), aiandus (Sirje Mäearu), laborimeditsiin (Sirje Mäearu), imetajad (Tiina Paet), tõlkijate nõustamine (Katrin Hallik, Katre Kasemets), religioon, usundilugu (Küllü Kuusk), teenuste disain (Ene Vainik), põhiseaduse tõlge (Mari Vaus), infokorradused (Peeter Päll, Tiina Soon), terviseinformaatika (Ülle Allsalu, Signe Saar), hariduskomisjon (Eva Tamm).
8. **EKI vene keele morfoloogiline andmebaas ruMorf** <http://www.eki.ee/keeletase/admin/rumorf>. Jätkus töö vene keelendite morfoloogilise andmebaasiga. Muuttüüpide eristamisel on aluseks „Vene keele grammatilise sõnaraamatu“ veebiversioon (<http://gramdict.ru/>). Keelendite morfoloogiliste kategooriate märgendamiseks on kasutatud avatud koodiga OpenCorpora projektis (<http://opencorpora.org/>) välja töötatud põhimõtteid ja nomenklatuuri. Paradigmade genereerimisel on kasutatud M. Hageni andmebaasi „Täisparadigma. Morfoloogia. Sagedussõnastik. Ühendsõnastik“ veebiversiooni (<http://www.speakrus.ru/dict/hagen-details.txt>). 05. jaanuari 2022 seisuga on ruMorf andmebaasis kokku 125 932 venekeelset keelendit, neist EKI ühendsõnastikus esineb 72 836 keelendit. Ühendsõnastiku märksõnadest on morfoloogilised paradigmad genereeritud ja käsitsi kontrollitud 58 652 keelendi jaoks, neist Sõnaveebis kuvatakse 55 496 sõna paradigma. Andmebaasis on morfoloogiainfoga varustatud kõik lihtsõnad, kuid osa ei ole veel Ekilexiga seotud. Plaanis on 2022. aasta märtsi lõpuks teha kogu info kuvatavaks ka Sõnaveebis.
9. **Õpime eesti keelt** (koostöös TripleDev OÜga) <https://sonaveeb.ee/learn>. On täiendatud Sõnaveebi alamlehe „Õpime eesti keelt“ sisu piltsõnastiku, arvude ja kirjutamise osas.
10. **Õpetaja tööriistad** (Tiiu Üksik, Katrin Tsepelina, Kristina Koppel, Raili Pool, Anu Epner, Pilvi Alp, Mai Tiits) <https://sonaveeb.ee/teacher-tools/#/home>. Projekt koosneb mitmest moodulist:
- Sõnavara moodul: on valminud noore keeleõppija ja täiskasvanu sõnavara loendid.
 - Grammatika moodul: on valminud noore keeleõppija ja täiskasvanu grammatilise pädevuse kirjeldus. Noore keeleõppija moodulisse on lisatud grammatilise keerukuse hindamise funktsionaalsus.
 - Kasutusolukordade moodul (CEFR-ile vastav): avalikustati jaanuaris 2021.
 - Häälduharjutuste projekt (Kairi Tamuri): on valminud harjutuste liides, see avalikustatakse veebruaris 2022.

11. Korpuste loomine ja töötlemine koostöös Lexical Computing Ltd.-ga (Kristina Koppel, Katrin Tsepelina, Helen Kaljumäe, Jelena Kallas). On valminud:

- eesti keele ühendkorpus 2021, sh korpuse uus märgendus, mis võimaldab
 - a) teha diakroonilist analüüsi aastate 2014–2021 lõikes
 - b) analüüsida sõna kasutust teemade ja žanride lõikes
- eesti keele uudisvoo korpus 2021
- eesti keele ajamärgistatud veebikorpus
- ilukirjanduse korpus (täieneb 2022. aastal)
- vana ilukirjanduse korpus
- Keeleõppija Sõnaveebi korpus (koostöös Piret Laanesaarega)
- EMMA korpus (täiendamine)
- eesti-vene korpus (Eesti veebilehtedelt kogutud vene keel)
- eesti-inglise rööpkorpuse ettevalmistamine (sihiga lisada EKI ühendsõnastikku inglise vasted)
- oskuskeelekorpuste loomine ja täiendamine (Merily Plado): koostöös keeletehnoloogia kompetentsikeskusega loodud Riigi Teataja õigusaktide eesti-inglise paralleelkorpus; keskkonnakorpus täiendatud uute erialatekstide ja metainfoga

12. Kohanimed ja perekonnanimed

- „Eesti perekonnanimeraamat“: korraldustöö, seminaride korraldamine (30.06.–01.07.2021 Käsmus ja 26.11.2021 veebis), autorite kaastöö koordineerimine: koostatud või koostamisel on 5870 artiklit eelduslikust üldmahust 7000 artiklit (Peeter Päll).
- „Eesti kohanimeraamatu“ veebiversiooni uuendamine (üksikute uute artiklite lisamine-toimetamine).
- Kohanimeandmebaasi KNAB edasiarendamine ja täiendamine. KNABi tööversioonis on 31.12.2021 seisuga 163 407 nimeobjekti (Eesti osas 47 186 objekti, välisriikide osas 116 221 objekti). KNABi on ühtlustatud ÜSi kantud andmetega.
- Kohanimkartoteegi sedelite sisestamine andmebaasi (Kaja Kruusmaa): Pöide, Rakvere, Rannu, Rapla, Reigi, Ridala, Risti.

13. Keelekorraldus, sh oskuskeele- ja nimekorraldus ja selge keel

- Alustati keelekorralduse teooriaaraamatu koostamist koostöös Tartu Ülikooli teadlastega. Käsiraamatu esialgne pealkiri on „Keelearendus. Kuidas keel toimib“.
- Jätkati EKI teatmiku koostamist. Teatmik on süstematiseeritud ja pidevalt ajakohasena hoitav kogumik keelenõuandeid, seisukohavõtte, loendeid jm, mis on mõeldud kasutamiseks koos [EKI ühendsõnastikuga Sõnaveebis](#) (sh õigekeelsussõnaraamatuga), olles sellega vastastikku lingitud. EKI teatmiku 2019. a valminud osa hõlmab [õigekirjareeglistikku](#) (vt menüüs alapeatükki „Õigekiri“). Koostatavat teatmikku on tutvustatud ka õpetajatele ja keeleteoimetajatele. EKI teatmik avalikustatakse kevadel 2022.

14. Keelenõuanne, sh termini- ja nimenõuanne. E-posti ja telefoni teel anti 2021. aastal keelenõu kokku 7000 pöördumisele. Tegeletakse sellega, kuidas igasugust keeleinfot, sh nõuannet veel lihtsamalt huvilistele kättesaadavaks teha: uuritakse kasutajate vajadusi, saadud teadmiste põhjal plaanitakse rakendada ühe akna põhimõtet, st kõik oluline hakkab olema ligipääsetav ühest kohast. Üks eesmärke on ka laiema võrgustiku loomine – haarata nõuandmisse nii palju asjatundjaid kui võimalik, et anda veel paremat nõu.

15. Teadusprojekt PSG227 „Eesti keele sõnaliikide kategooriad korpusanalüüsi valguses“. Projekti [koduleht](#). Projekti peaeesmärk on arendada välja korpuspõhine sõnaliigimääraja leksikograafilise töö lihtsustamiseks. Rakendus peaks töötleva korpuse tekste nii, et leksikograaf saaks kokkuvõtte sõna(vormi) sõnaliigilisest käitumisest nende parameetrite põhjal, mida

korpusandmete põhjal kätte saada on võimalik. Projekt keskendub nimisõna ümber koonduvate sõnaliikide piiride määramisele. Et sõna liik määratletakse erinevate keele struktuuri tasandite koosmõjus, koosneb sõnaliigiliides tööühma nägemuses kolmest moodulist (töö kõigi kolme mooduliga jätkub aastal 2022):

- **Vormipõhine (morfoloogiline) moodul.** 2021. aastal jõudis tööühm käändsõnade vormidistributsiooni mooduli väljatöötamiseni. Liides on kättesaadav aadressil <http://teenus.eki.ee/d-index/>. Liidese statistilise vormidistributsiooni mooduli arendamisega seotud töö on aastal 2021 vormistatud kolmeks teadusartiklaks.
- **Morfosüntaktilise distributsiooni moodul** on jõudnud testimisjärku. Avaldamiseks on esitatud artikkel adjektiivide morfosüntaktilise korpuskäitumise profiilist.
- **Semantilise mooduli** arendamine on uus teema, millega tööühm plaanib töötada projekti neljandal aastal. Eesmärk on välja selgitada, kuivõrd ja kas üldse on võimalik sõna liikumisel teise sõnaklassi tekkivat tähendusmuutust korpusandmete põhjal statistiliste meetoditega kinni püüda.

16. Teadusprojekt EKKD64 „Eesti keele sõnavara ja korraldus: deskriptiivne ja preskriptiivne vaatenurk (01.01.2019–31.12.2022)“. Projekti eesmärk on leksikoloogilised alusuuringud, mis keskenduvad sõnavarale, mis vajaksid keelekorraldusliku hinnangu uuendamist. Projekt on tihedalt seotud EKI ühendsõnastik koostamisega (vt eespool). Teadustulemuste najal uuendatakse keelekorralduse põhimõtteid ning koostatakse ÕSi soovitusi. Toetatakse kasutuspõhisele teooriale, mis arvestab tegelikku keelekasutust ja uusi digivõimalusi info analüüsimisel (andmed eesti keele ühendkorpusest). 2021. aastal ilmus projekti raames neli teadusartiklit (info ETIS-es).

17. Doktorandid. Osakonnas on neli doktoranti: Maria Tuulik (Tartu Ülikool), Lydia Raadik (Tartu Ülikool), Natalia Vaiss (Tallinna Ülikool) ja Tiina Paet (Tartu Ülikool). Doktoritöid juhendavad: Peeter Päll, Jelena Kallas, Ene Vainik, Margit Langemets.

18. Välis- ja ühisprojektid

- Osalemine rahvusvahelises leksikograafide ühingu EURALEX juhtkomitees (Jelena Kallas).
- Osalemine rahvusvahelise elektroonilise leksikograafia konverentside (eLex 2021) korralduskomitees ja teaduskomitees (Jelena Kallas, Margit Langemets).
- Projekt ELEXIS „Euroopa leksikograafiline taristu (2018–2022)“ (European Lexicographic Infrastructure, Horizon 2020) (Jelena Kallas, Margit Langemets, Kristina Koppel).
- Euroopa elektroonilise leksikograafia võrgustik ENeL (European Network of e-Lexicography) (Maria Tuulik, Jelena Kallas, Kristina Koppel).
- Keeleõppe ja rahvahanke ühendamise Euroopa võrgustik (European Network for Combining Language Learning with Crowdsourcing Techniques) (Jelena Kallas).
- Crowdsourcing for Language Examples, enetCollectist välja sündinud koostööprojekt. Tööühma liikmed: Tanara Kuhn, Iztok Kosem, Kristina Koppel, Ana Alexandra Ribeiro Luís, Branislava Šandrih, Carole Tiberius, Hugo Gonçalo Oliveira, Mathieu Fannee, Rina Zviel-Girshin, (Tanneke Schoonheim).
- Koostöö ettevõttega Lexical Computing Ltd. (Inglismaa) ja Trojina Instituudiga (Sloveenia) (Jelena Kallas, Kristina Koppel).
- Selge keele projekt „Fair Trials“ koostöös Eesti Advokatuuri ja ELi partneritega (Katrin Hallik).
- Projekt ELIPS (European Languages and their Intelligibility in the Public Space) (Katrin Hallik).
- Selge keele uuringute ettevalmistamine koostöös Kantar Emoriga (Katre Kasemets).
- Alates 01.06.2020 jätkuprojekt „Federated eTranslation Termbank Network“ (tegevuse

number: 2019-EU-IA-0049) koostöös projekti koordineerija Tilde ja teiste projekti partneritega (Institut „Jožef Stefan“, Sloveenia; Institutet för språk och folkminnen, Rootsi; Internationales Terminologienetz TermNet, Austria; Københavns Universitet, Taani; Kultūras informācijas sistēmu centrs, Lāti; Lietuvių kalbos institutas, Leedu; Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum, Island; Svenska institutet för standarder, Rootsi) (Kelly Lilles, Mari Vaus).

19. Loengukursused

- Leksikoloogia ja terminoloogia (FLLC.00.002), Tartu Ülikool, kevadsemester, 6 EAP. Loengud ja praktikumid (Margit Langemets (vastutav õppejõud), Jelena Kallas, Kristina Koppel, Mari Vaus, Kairi Janson).
- Eesti keele kursus (5 loengut + arvestus, kokku 15 akadeemilist tundi), EELK Usuteaduse Instituut, jaanuar–juuni 2021 (Kairi Tamuri).

20. Koolituste andmine

- Koolituskursus „Elektroonilised keeleressursid kirjaliku ärisuhtluse teenistuses“, 2021 kevad ja sügis. 1 koolituspäev (9 akadeemilist tundi), praktikapäeva ülesanded (2 tundi) ja iseseisva töö ülesanne (2 tundi). Tartu Ülikooli täiendusõppeprogramm (Kairi Janson).
- Töötuba „Kirjete koostamine Ekilexis“ (3 tundi, Kairi Janson, Mari Vaus).
- Ekilexi ja terminitöö aruteluring (3 tundi, Kairi Janson, Mari Vaus).
- „Kuidas hoiduda kantseliidist?“ (5 akad. tundi, Rakvere linnavalitsus, 12.10.2021, Kairi Tamuri).
- „Korrektne ametikeel“ (5 akad. tundi, Saue vallavalitsus, 02.11.2021, Kairi Tamuri).
- „Ametikiri“ (5 akad. tundi, Kuusalu vallavalitsus, 09.11.2021, Kairi Tamuri).
- „Kuidas hoiduda kantseliidist?“ (5 akad. tundi, Elva vallavalitsus, 18.11.2021, Kairi Tamuri).
- „Sõnajärg“ (1 akad. tund, Euroopa Parlamendi ja Euroopa Komisjoni tõlkide ja tõlkijate koolitus, 30.11.2021, Kairi Tamuri).
- „Täiendid“ (1 akad. tund, Euroopa Parlamendi ja Euroopa Komisjoni tõlkide ja tõlkijate koolitus, 30.11.2021, Kairi Tamuri).
- Selge keele koolitused (Katrín Hallik, Katre Kasemets): advokaadibüroole Cobalt 4.02.2021 (4 tundi), Transpordiametile 17.02.2021 (3 tundi, kaaskoolitaja Katrín Hallik), Keskkonnaametile 20.05.2021 (4 tundi) ja 2.09.2021 (jätkukoolitus, 2 tundi), Tartu ettevõtlusnädala raames 08.10.2021, (sissejuhatus, 1,5 tundi), Tallinna Strateegiakeskusele 12.11.2021 (4 tundi) ning turundus- ja reklaamtekstide koostajatele 25.11.2021 (3 tundi).
- Sõnaveebi, Keeleõppija Sõnaveebi ja nende alamlehtede Õpime eesti keelt ja Õpetaja tööriistad tutvustamine (Kristina Koppel, Jelena Kallas): 03.12.2012 eesti keele kui teise keele õpetajate liidu 20. aastapäeva konverents; 20.11.2021 EVÕLi sügiskonverents; 20.09.2021 eesti võõrkeeleõpetate liidu sügiskonverents; 06.10.2021 EKI emakeeleõpetajate teabepäev; 01.10.2021 „Eesti keele kui teise keele õpetamise arendamine. Jätkukoolitus 2021“; 22.09.2021 Sõnaveebi keeleõppija abilisena (EKI koolituskeskuse seminar); 04.,18.09.2021 eesti keele mess „Ku-ky“ Kohtla-Järvel ja Tallinnas; 27.08.2021 eesti keele kui teise keele õpetamise arendamine TÜs; 29.06.2021 keeleõppe tööriistad ja Eesti keeletehnoloogia; 28.05.2021 eesti keele kui teise keele õpetajate liidu vestlusklubi.
- Emakeeleõpetajate koolituspäev 06.10.2021 (Peeter Päll, Margit Langemets, Tiina Paet, Lydia Risberg).
- 13.01.2021 terminitöö [teabepäev](#) terminikomisjonidele ja teistele huvilistele.
- 10.11.2021 terminikomisjonide teabepäev: Ekilexis kirjete koostamise töötuba. Terminitöö teoreetiline pool, allika- ja mõistekirje koostamine.
- 15.11.2021 terminikomisjonide teabepäev: terminitöö ja Ekilexi kasutamise aruteluring.
- EKI koolituskeskuse jaoks keelekoolitusmaterjalide terminoloogiaosa väljatöötamine ja

osalemine koolituskeskuse seminaridel 07.06.2021, 20.09.2021, 01.11.2021.

- Maa-ameti tellimuskoolitus kohanimede teemal 10.11.2021 (4 tundi, Peeter Päll, Tiina Laansalu).
- 04.02.2021 Lääne-Virumaa raamatukogudele 5 ak t (Sirje Mäearu).
- 23.09.2021 Tööinspeksioonile 5 ak t (Sirje Mäearu).
- 01.12.2021 Setomaa vallavalitsusele 5 ak t (Sirje Mäearu).
- Korrektse ametikeele koolitus (5 ak t, Tiina Leemets): Saku vallavalitsuses 12.02.2021; Väike-Maarja vallavalitsuses 08.12.2021.
- Korrektse ametikeele tellimuskoolitus (6 ak t) Eesti Kohtuekspertiisi Instituudis (Tiina Leemets): I rühm 07.05.2021; II rühm 13.05.2021.
- Ametikirja koolitus (5 ak t, Tiina Leemets) Anija vallavalitsuses 03.11.2021.
- EKI avatud õigekirjakoolitus (3 ak t, Tiina Leemets) 23.09.2021.
- Moesõnadest ja keelemoest (1 ak t, Tiina Leemets) eurotõlkide ja -tõlkijate koolitusel 29.11.2021.

Üldosakond

Personali- ja haldustöö

1. Organisatsiooni arendamine ja töökorraldus

- **Töökorraldust reguleerivad korrad.** Seoses koroonaviiruse ja instituudi hoone kapitaalremondiga suunati töötajad kaugtööle. Koostati ja ajakohastati mitmed töökorraldust reguleerivad korrad: kaugtöö juhend, hädaolukordades tegutsemise juhend, kaugtöö üldpõhimõtted. Uuendati töökorralduse reeglid ja „Abiks töötajale“ rubriik siseveebis. Ajakohastati riigihangete kord ning uue töötaja sisseelamisprogramm.
- **Värbamine.** Viidi läbi kaks värbamiskonkurssi (turundusjuht ja haldusspetsialist), kokku üle 40 kandidaadi. Tegevused: töökuulutuste koostamine, värbamisprotsessi läbiviimine, värbamisvestlused, tagasiside andmine väljalangejatele. 2020. a lõpus alustatud värbamisprotsessi tulemusel liitus instituudi üldosakonnaga neli uut töötajat: turundusjuht, arendusjuht, koolituskeskuse juht ja haldusspetsialist.
- **Töötervishoid.** Liikumisprojekti YuMuuv osalemise korraldamine, tööpsühholoogi teenuse võimaluse loomine töötajatele, vaimse tervise koolituse korraldamine EKIs, vaksineerimise korraldamine.
- **Motiveerimine ja tunnustamine.** Aasta parimate valimisprotsessi läbiviimine ja parimate tunnustamine, kingitused juubilaridele ja töölt lahkujatele, laste jõulupakid.
- **Ühisürituste korraldamine.** Korraldati suvepiknik, suveseminar ning kaks üldkoosolekut (töökeskkonna voliniku valimine ja aastalõpu üritus).
- **Uuringud.** Valmistati ette ja korraldati osalemine Fontese, Rahandusministeeriumi personali- ja palgauuringus ning Palgainfo Agentuuri uuringus
- **Dokumendihaldus.** Menetleti 302 lepingut ja akti 60 käskkirja, 83 kirja ning 33 esildist, KNABi kopeeritud 151 kirja jne. Sõlmiti kokku 15 uut töölepingut, tehti 59 töölepingu muudatust ning lõpetati 6 töösuhet. Osaleti dokumendihalduse programmi PINAL arendus- ja hooldusprotsessi põhimõtete arendusprotsessis.

2. Teatmekogu

- Töö lugemissaalis, raamatute laenutamine, infootsing. EKI väljaannetele ISBN ja ISSN numbrite tellimine (Kai Raud).
- Kohanimkartoteegi andmebaasi indekseerimine (Kai Raud).

3. Eriprojektid

- Uuringus „Euroopa teadlaste harta ja juhendi põhimõtete järgimine Eesti teadus- ja arendusasutustes“ osalemine, instituudipoolse sisendi koostamine koostöös teadusjuhi ja arendusjuhiga, fookusgruppide intervjuude läbiviimise korraldamine.
- Peresõbraliku tööandja programmi järelhindamise tegevuste läbiviimine: töötajate küsitlus, instituudipoolse ülevaate koostamine, aruandmine hindamiskomisjonis.

4. Ettekanded ja kirjutised.

Peetud ettekanded „Majanduskeskkond ja palgad“ ning „Peresõbraliku tööandja programmi järelhindamise küsitluse kokkuvõtte töötajatele“. Ilmunud artikkel „Kaugtöö korraldusest ja sellega seonduvatest probleemidest Instituudis“ (personaluudised.ee lehel).

5. Aruanded.

RAMi personaliaruanne, statistikaaruanne „Teadus- ja arendustegevus“, personali- ja palgapoliitika ülevaade HTMi.

6. Haldustöö.

Instituudi remondi ettevalmistus ja koordineerimine (sisendid HTMi, RKASile ja sisearhitektile, töötajatelt remondiga seonduva info kogumine), asenduspinna otsimine, läbirääkimised ja lepingu sõlmimine, koostöölepingute katkestamine, rentnike lepingute lõpetamine jpm. Kolimisprotsessi ettevalmistamine, töötajatele kommunikeerimine, läbirääkimised kolimisfirma ja HTMiga, kolimisprotsessi läbiviimine.

Turundus ja kommunikatsioon

- Jätkus aktiivne Sõnaveebi ja Keeleõppija Sõnaveebi tutvustamine: eesti keele mess „KU-KY“ 14. ja 18.09.2021, EKI seminar 2109.2021, TÜ koolitusprogrammi „Eesti keele kui teise keele õpetamise arendamine“, EKI emakeeleõpetajate teabepäev 06.10.2021.
- 15. ja 16.10.2021 toimus kokkuvõttevõistlus TUUM, osales rekordarv inimesi (271).
- EKI osales esimest korda ettevõtlusnädalal. Korraldati seminarid Tallinnas ja Tartus.
- Jätkus koostöö Postimehega. EKI keelekooli rubriigis ilmus igal nädalal eesti keelt populariseeriv artikkel (v.a suveperioodil).
- EKI töötajad osalesid 11 korral Vikerraadio „Keelesaates“.
- Vikerraadios oli eetris 26 keelesäutsu (Kairi Tamuri, Lydia Risberg).
- Osalemine aprillist juunini 2021 Raadio 2 saate „R2 pulss“ keeleviktoriini korraldamises (12 küsimust nädalas, kokku 84 küsimust).
- 2021. aasta lõpus toimus laiemale üldsusele suunatud komalugude korje kampaania (www.komakogemus.ee). Kampaania korraldamisel löid kaasa Rahva Raamat ja Emakeeleõpetajate Selts. Kokku laekus 170 lugu.
- Toimus EKI brändi uuendamine.
- EKI turundus- ja kommunikatsioonitegevustes arvestatakse varasemast enam eesti keele mainetegevuste korraldamisega laiematele sihtrühmadele.

IT-tugiteenused

1. EKI remondi ajaks serverite ja teenuste kolimine, remondis peamiselt nõrk- ja tugevooluprojektide tööde tellimine ja järelevalve (Tõnis Nurk, Kaur Männiko, Indrek Hein)
 - Serverite kolimine RIKSi serveriruumi, teenuste ja võrkude ülesseadmine.
 - Asenduskontoris võrguühenduse ning kontoriseadmete töö korraldamine ja võrguprobleemide lahendamine.

2. IT juhtimisega seotud tööd (Tõnis Nurk)

- EKI-siseste teenuste ja tehnoloogiate kaasajastamise ja ühtlustamise planeerimine.
- EKI veebiteenuste toimimiseks vajalike ressursside korraldamine (serverimaht, pilveteenus, varundus, haldus).
- EKI infosüsteemide ja teenuste haldus (Windows Active Directory kontod, Microsofti litsentsid, sise- ja välisveebi kontod ning sisu, meilikontod ja -loendid, Youtube'i kanal, Zoomi konto, EKI kalendrid, printimisteenus, failiteenus, side, domeeninimed jne).
- Arvutite jm kontoritehnika ning tarkvara hankimine ja haldamine.
- Suhtluse korraldamine IT toe (teenusepakkuja OIXIO AS) ja EKI töötajate vahel.
- Dokumendihaldussüsteemi PINAL kasutuselevõtt ja probleemide lahendamine.
- EKI portaali uue arenduse planeerimisel osalemine.
- EKI serverite ja teenuste küberturbe auditi korraldamine (jaanuar–veebruar 2021), serverite inventuur.

3. Sõnastiku- ja terminibaasisüsteemi Ekilex arenduse administratiivne juhtimine (Tõnis Nurk, Riin Kikkas, Kaur Männiko, Susanna Oja, hankespetsialisti teenus: Jarlo Dorbek)

- Ekilex jätkuarenduste riigihanke läbiviimine (riigihange nr 241774). Raamleping kehtib kuni 2025. a detsembrini, maht kuni üks miljon eurot.
- Avalike teenuste arendamise meetmest projekti „Sõnastikusüsteemi Ekilex arenduse II etapp“ (projekt nr 2014-2020.12.03.21-0962) taotlemine ja hankemenetluse läbiviimine. Projekti maht on 200 000 eurot (+ km), tööd tehakse 2022.–2023. a.
- 2020. a lõppenud projekti „Sõnastiku- ja terminibaasisüsteemi Ekilex väliskasutajaliidesed ja API“ (projekt nr 2014-2020.12.03.18-0384) aruandlus ja paikvaatus.
- Riigihanke „Sõnastiku- ja terminibaasisüsteemi ning selle kasutajaliideste arendustööd“ (riigihange nr 186015) administratiivne juhtimine.
- Vajadusel Ekilexi ja Sõnaveebi arenduse korraldamine.

4. Sõnastikusüsteemi EELEX brauserisõltumatuks arendamine, haldus ja kasutajatugi (Ain Teesalu, Ülle Viks)

- EELEXi brauserisõltumatu versiooni ECH arendamine: muudatuste salvestamise kontroll, otsingu arendamine, artikli ja sõnastiku tööriistade arendus, eeldefineeritud vaadete kasutamise võimalus, sõnastiku valideerimine, sedelite kuvamine, aruandetarkvara täiendamine, vigade parandamine.
- Piirkondlike murdesõnastike põhja täiendamine, tarkvara uute väikeste murdesõnastike põhjade genereerimiseks.
- Häädemeeste murdesõnastiku lisamine süsteemi; teadusliku etümoloogiasõnaraamatu struktuuriteisendused ja -täiendused ning vaate korrigeerimine.
- Sõnastike inventuur ja arhiveerimine.
- Süsteemi haldus ja kasutajatugi.

5. EKI morfoloogiatarkvara kaasajastamine (Indrek Hein, Ülle Viks)

- Ekimorfo tarkvara arendus: reeglipõhise morfoloogia reeglismoodulite ja erandiloendite parandused (ÕSi morfoloogiamuutuste siseviimine ekimorfo andmetesse, tüübituvastuse ja tüvemuutuste reeglite ja erandite parandamine, välte ja rõhu tuvastusreeglite täiendamine (tuletiste välted, viitereeglid), reeglite testimine uute sõnade peal, võrdlus ÕSi ja ühendsõnastiku andmetega.
- Ekilexi morfoloogilise sünteesi tarkvara testimine ja kasutamine paradigmade genereerimiseks: ÕSi tüübimuutused, rööptüübid, võrded, *ke/kene*-tuletised, kõikuva vältega sõnad, tüevokaali-rööptüübid, palatalisatsiooni-homonüümid jne.
- Sõnaveebis morfoloogiainfo tabelikuva kujundamine (paradigmade kuvamise mallid).

6. **Avalike teenuste arendusprogrammis keeleinfoteenuse arendamine** (Tõnis Nurk, Margit Langemets, Peeter Päll, Ülle Allsalu, Gerly Tuisk, Reigo Tuulik). Programmi raames arendatakse terviklikku keeleinfoteenust, et aidata inimestel lahendada keeleküsimumi mugavalt ja tänapäevaselt. Seni on teenus olnud killustunud: eraldiseisvad sõnastikud, käsiraamatud, keelenõuanne ja termininõuanne. Tehnilise lahenduse kõrval peetakse oluliseks kasutajate kaasamist (tagasisidestamine, osalemine keeleloomes) ja rahulolu teenusega. Keeleinfoteenusega soovitakse rikastada inimeste keelekasutust, pakkuda keeleinfot mugavalt ja kiiresti, kaasata inimesi keeleloomesse, võimaldada inimestel paremini väljendada keelest hoolimist; kaasata läbi keele mängulise kasutamise.

7. **Projekt EKI-ASTRA**. Institutsionaalse arendusprogrammi TA asutustele ja kõrgkoolidele raames kestab projekt EKI-ASTRA (projekti nr 2014-2020.4.01.16-0034, 2016-23, projektijuht Tõnis Nurk). 2021. a korraldati projekti raames 14.–15. okt [doktorikooliseminar „Keel aias ja aeg keeles“](#). Teadlaste mobiilsuse toetamiseks rahastati 21.–27.11.2021 Jelena Kallase ja Kristina Koppeli õppekäiku tarkvarafirma Lexical Computing Ltd juurde (Tšehhi).